

Kamila Glinka

Uniwersytet Zielonogórski

RADIO, TELEWIZJA I INTERNET JAKO INSTRUMENTY PROWADZENIA DYPLOMACJI PUBLICZNEJ STANÓW ZJEDNOCZONYCH AMERYKI PÓŁNOCNEJ

Stany Zjednoczone Ameryki Północnej podejmują wiele działań składających się na tzw. dyplomację publiczną. Wskazują na to analizy skali oraz rodzaju zaangażowania tego kraju w poszczególnych regionach globu. Zwłaszcza, że w obliczu dynamicznych przemian współczesnego świata umiejętne wykorzystanie kanałów szeroko rozumianego komunikowania międzynarodowego wydaje się stanowić istotny element realizacji polityki zagranicznej. Obserwując rosnące znaczenie nowych form aktywności państwa na arenie globalnej, uzasadnione jest przedstawienie, w ogólnym zarysie, specyfiki funkcjonowania wybranych mediów masowych realizujących zadania z zakresu dyplomacji publicznej USA. W tym kontekście konieczne wydaje się zarysowanie priorytetów związanych z oddziaływaniem za pośrednictwem owych mediów. Podobnie jak przedstawienie całościowej struktury instytucjonalno-organizacyjnej, w ramach której te media funkcjonują.

Z uwagi na podjęte zagadnienia, w niniejszej analizie konieczne jest wyjaśnienie kilku zagadnień. Abstrahując od akcentowanego, począwszy od lat 60. ubiegłego stulecia, pojmowania dyplomacji publicznej, uzasadnione wydaje się stwierdzenie, zgodnie z którym składają się na nią działania państwa ukierunkowane na kształtowanie opinii publicznej w innych krajach¹. Tym samym, korespondując z klasycznymi formami dyplomatycznymi, wpływają one na kształtowanie jego wizerunku w przestrzeni międzynarodowej. Efektywność owych działań uzależniona jest od sposobu wykorzystania konkretnych instrumentów, rozumianych jako ogół środków służących praktycznemu prowadzeniu dyplomacji publicznej. Wśród nich wymienić można, szeroko pojmowane, media masowe. Z uwagi na to, że definiowane są one jako „instytucje oraz urządzenia techniczne służące do szerokiego i szybkiego prze-

¹ Rozróżnienia pomiędzy dyplomacją, ujmowaną w sposób tradycyjny, a dyplomacją publiczną dokonali m.in. N.J. Cull, zob.: N.J. Cull, *Public Diplomacy. Lessons from the Past*, Los Angeles 2009, s. 12.

kazywania informacji wielkim, zróżnicowanym i anonimowym grupom ludzi², ich rola w procesie oddziaływania na opinię publiczną poszczególnych państw wydaje się być godna podkreślenia.

System finansowanych przez rząd USA mediów masowych opiera się na wykorzystaniu trzech kanałów komunikowania: radia, telewizji oraz Internetu. Instytucją nadzorującą ich działalność pozostaje The Broadcasting Board of Governors (BBG). Jako agencja rządowa realizuje swoje działania, począwszy od 1 października 1999 roku. Członkami tej agencji są osoby posiadające wieloletnie doświadczenie w dziedzinie komunikowania masowego, stosunków międzynarodowych itd. Jej skład, wyłączwszy szefa resortu spraw zagranicznych, stanowi rezultat kompromisu pomiędzy Partią Demokratyczną a Partią Republikańską. Każde z ugrupowań reprezentowane jest przez czterech przedstawicieli. Ostatecznie, wyznaczani przez Prezydenta i akceptowani przez Senat członkowie BBG, nadzorują system mediów masowych będących instrumentem prowadzenia amerykańskiej dyplomacji publicznej³. BBG realizuje wiele zadań, między innymi związanych z zarządzaniem strategicznym⁴. The International Broadcasting Bureau (IBB), stanowiące administracyjne i marketingowe ramię BBG, zapewnia z kolei techniczne warunki dla nadawania programów i audycji za pośrednictwem mediów nadzorowanych właśnie przez BBG⁵. Strukturę odpowiedzialną za kształtowanie ram dyplomacji publicznej⁶, oprócz BBG i IBB, tworzą także, choć w różnym zakresie, między innymi U.S. Department of State (DS) oraz, począwszy od roku 2007, Advisory Commission on Public Diplomacy (ACPD).

Media nadzorowane przez BBG obejmują swym zasięgiem audytorium liczące około 165 milionów odbiorców⁷ w ośmiu regionach świata: Europie Środkowo-Wschodniej, Eurazji, Azji Centralnej, Azji Wschodniej, Azji Południowej, Afryce, Bliskim Wschodzie/Afryce Północnej, Ameryce Łacińskiej⁸. Analiza danych prezentowanych w tabeli 1 pozwala na stwierdzenie, że liczba odbiorców na przestrzeni lat ulegała zmianom. Zasadniczo, do roku 2008 widoczna była wyraźna tendencja wzrostowa. Przykładowo, w roku 2008, w porównaniu z rokiem 2002, liczba odbiorców różnego rodzaju produkcji prezentowanych za pośrednictwem mediów nadzorowanych przez BBG wzrosła o 75%.

² A. Podolski, *Postawy a mass media*, [w:] *Polski system edukacji po reformie 1999 roku. Stan. Perspektywy. Zagrożenia*, red. R. Pęczkowski, t. 3, Warszawa 2005, s. 138.

³ *What is the Broadcasting Board of Governors (BBG)?*, www.bbg.gov (6.06.2010).

⁴ *Zob.: Broadcasting Board of Governors. Strategic Plan 2008-2013*, www.bbg.gov (6.06.2010).

⁵ *About the Agency. International Broadcasting Bureau*, www.bbg.gov (6.06.2010).

⁶ *Zob.: U.S. International Broadcasting. New Strategic Approach Focuses on Reaching Large Audiences but Lacks Measurable Program Objectives*. Report to the Committee on International Relations, House of Representatives, June 2003, s. 5., www.gao.gov (4.06.2010).

⁷ *About the Agency. The Broadcasting Board of Governors*, www.bbg.gov (4.06.2010).

⁸ Tego typu wyszczególnienie regionów odpowiada oficjalnej klasyfikacji dokonanej przez BBG.

Tabela 1.

Globalne audytorium mediów nadzorowanych przez BBG w latach 2002-2010

Rok	Audytorium (mln/tydzień)
2002	100
2003	100
2004	130
2005	140
2006	140
2007	155
2008	175
2009	171
2010	165

Źródło: *Broadcasting Board of Governors. Quick Facts*, <http://media.voanews.com> (6.06.2010).

Z uwagi na geograficzne, i z tym związane, kulturowe zróżnicowanie odbiorców, audycje nadawane są w około sześćdziesięciu językach (zob. szerzej; tabela 2). W przeciwieństwie do takich stacji jak CNN International czy też SkyChannel, media masowe funkcjonujące w ramach BBG kierują do odbiorcy przekaz w jego macierzystym języku. Oczywiście, głównym uniwersalnym językiem emisji większości programów pozostaje język angielski.

Zróżnicowanie językowe stanowi rezultat praktycznej realizacji założeń leżących u podstaw funkcjonowania systemu BBG, początkowo określonych w statucie rozgłośni radiowej The Voice of America (VOA) z 1976 roku⁹, a obecnie stanowiących fundament działania wszystkich mediów masowych nadzorowanych przez agencję. Priorytetem przyjmowanym w ramach BBG pozostaje promocja wolności i demokracji na świecie. Realizacji tego typu założeń służyć ma, między innymi: obiektywne i całościowe prezentowanie informacji szeroko rozumianej międzynarodowej opinii publicznej, zwłaszcza w regionach, w których obserwuje się brak niezależnych mediów¹⁰. Co więcej, za cel funkcjonowania systemu BBG można uznać również, oprócz wspierania profesjonalnego dziennikarstwa, czytelne i efektywne ukazywanie założeń polityki USA oraz nakreślanie kształtu amerykańskiego modelu gospodarczego, społecznego i kulturalnego¹¹. Uzasadnione wydaje się stwierdzenie, że tego

⁹ *Voice of America Charter*, www.voanews.com (6.06.2010).

¹⁰ *Do the programs contain propaganda?*, www.bbg.gov (6.06.2010).

¹¹ Zob.: *Do you try to persuade audiences to have a positive view of the United States or to support specific U.S. policies?*, www.bbg.gov (6.06.2010).

typu priorytety funkcjonowania systemu BBG pozostają praktycznie niezmiennie, począwszy od utworzenia pierwszego medium realizującego zadania amerykańskiej dyplomacji publicznej.

Tabela 2.

Języki nadawania programów i audycji w ramach BBG
w poszczególnych regionach świata

Region świata	Język nadawania
Europa Środkowo-Wschodnia	albański, bośniacki, chorwacki, czarnogórski, grecki, macedoński, rumuński, serbski
Eurazja	armieński, awarski, azerski, baszkirski, białoruski, czeczeński, czerkieski, gruziński, krymsko-tatarski, tatarski, rosyjski, ukraiński
Azja Centralna	kazachski, kirgiski, tadżycki, turkmeński, uzbecki,
Azja Wschodnia	birmański, indonezyjski, kantoński, khmerski, koreański, laotański, mandaryński, tajski, tybetański, wietnamski, ujgurski
Afryka Południowa	bengalski, dari, hindi, pasztuński, urdu
Afryka	etiopski, francuski, hausa, kinyarwanda, kirundi, ndebele, ormiański, portugalski, shona, somalijski, suahili, tigrigana
Bliski Wschód/Afryka Północna	arabski, kurdyjski, perski, turecki
Ameryka Łacińska	kreolski, hiszpański

Źródło: *BBG Broadcast Language*, www.bbg.gov (6.06.2010).

Zarówno zakres, jak i konkretne metody realizacji tak zarysowanych priorytetów uzależnione są, w decydującej mierze, od źródeł finansowania przedsięwzięć inicjowanych w ramach BBG. Przykładowo, budżet agencji na rok 2011 szacowany jest na około 770 mln dolarów¹². W porównaniu z latami wcześniejszymi, widoczny jest tutaj progres¹³.

¹² *Broadcasting Board of Governors Fiscal Year 2011 Budget Request*, s. 6, <http://media.voa-news.com> (4.06.2010).

¹³ Por.: *Broadcasting Board of Governors 1999-2000 Annual Report; Broadcasting Board of Governors Annual Report 2000; Broadcasting Board of Governors 2001 Annual Report; Broadcasting Board of Governors 2002 Annual Report; Broadcasting Board of Governors 2003 Annual Report; Broadcasting Board of Governors 2004; Broadcasting Board of Governors 2005 Annual Report; Bro-*

Tabela 3.

Budżet Broadcasting Board of Governors (BBG) w 2011 r.

Media i instytucje BBG	Budżet w 2011 r. (mln. dolarów)
The Voice of America (VOA)	206,8
Radio Free Europe/Radio Liberty (RFE/RL)	95,6
Middle East Broadcasting Networks (MEBN): Radio Sawa, Alhurra Television	117,5
Radio Free Asia (RFA)	38,4
Office of Cuba Broadcasting – Radio and TV Marti	29,2
Engineering	190,7
International Broadcasting Bureau (IBB)	48,8
Broadcasting Capital Improvements	13,6
Agency Direction	28,3
Razem	768,9

Źródło: *Broadcasting Board of Governors Fiscal Year 2011 Budget Request*, s. 5, <http://media.voanews.com> (4.06.2010).

Uzasadnione wydaje się stwierdzenie, że decyzje o medialnym zaangażowaniu Stanów Zjednoczonych w poszczególnych regionach motywowane są trzema grupami czynników. Wśród nich wymienić można dostęp mieszkańców danego regionu do wolnych, niezależnych środków masowego przekazu, stopień efektywności oddziaływania mediów BBG w tym regionie oraz zakres realizacji strategicznych interesów USA¹⁴. Jeżeli pierwszy i trzeci element wpływający na decyzję o nadawaniu na danym obszarze nosi znamiona kalkulacji natury politycznej, to drugi, związany z oceną popularności audycji, opiera się na współpracy z niezależnymi, zewnętrznymi instytucjami. Do nich należą takie, jak InterMedia czy też AC Nielsen. To właśnie one dokonują regularnych pomiarów słuchalności lub oglądalności konkretnych programów nadawanych w ramach BBG wśród osób powyżej piętnastego roku życia¹⁵.

roadcasting Board of Governors 2006 Annual Report; Broadcasting Board of Governors 2007 Annual Report; Broadcasting Board of Governors 2008 Annual Report oraz Broadcasting Board of Governors Fiscal Year 2008 Budget Request. Executive Summary; Broadcasting Board of Governors Fiscal Year 2009 Budget Request. Executive Summary; Broadcasting Board of Governors Fiscal Year 2010 Budget Request. Executive Summary, www.bbg.gov (4.06.2010).

¹⁴ *How do you make decisions to cut or add languages or programs?*, www.bbg.gov (5.06.2010).

¹⁵ *How do you measure effectiveness?*, www.bbg.gov (6.06.2010).

Jak już podkreślono wcześniej, funkcjonowanie systemu nadzorowanego przez BBG opiera się na wykorzystaniu radia, telewizji i Internetu. Tym samym, na system ten składają się: The Voice of America (VOA) – rozgłośnia znana w Polsce jako Głos Ameryki, Radio Free Europe/Radio Liberty (FRE/RL), znane w Polsce jako Radio Wolna Europa, Radio and TV Marti, Radio Free Asia (RFA) oraz tworzące Middle East Broadcasting Networks (MEBN): Radio Sawa i Alhurra Television.

W przeciwieństwie do FRE/RL, RFA i MEBN – organizacji non-profit uzyskujących granty od BBG, VOA oraz Marti podlegają bezpośrednio IBB¹⁶. Można więc stwierdzić, że funkcjonowanie tych mediów jest rezultatem zaangażowania USA w poszczególnych regionach świata. Zwłaszcza, jeśli weźmie się pod uwagę kierunki polityki zagranicznej Waszyngtonu i, związane z tym, działania mające na celu prezentowanie i uzasadnianie tych kierunków.

VOA, jako najstarszy środek masowego przekazu realizujący zadania z zakresu dyplomacji publicznej USA, nadaje programy w czterdziestu czterech językach¹⁷. Oczywiście, liczba ta ulegała na przestrzeni lat wielu zmianom¹⁸. Powstałe w 1942 roku¹⁹, zaledwie siedemdziesiąt dziewięć dni po japońskim ataku na Pearl Harbor²⁰, VOA pełniło rolę największego medium finansowanego przez rząd USA. Podobnie sytuacja przedstawiała się w latach 1946-1953 oraz 1953-1999, kiedy to VOA podlegało, odpowiednio, bezpośrednio nadzorowi U.S. Department of State oraz United States Information Agency (USIA). Uzasadnione wydaje się stwierdzenie, że rozgłośnia pełniła i nadal pełni rolę instrumentu oddziaływania na opinię publiczną krajów łamiących zasady tworzące fundament demokratycznego porządku prawnego. Prawidłowość ta znajdowała potwierdzenie, między innymi w przypadku państw znajdujących się, przed wydarzeniami określanymi jako Jesień Ludów, w strefie wpływów Moskwy. W obliczu obserwowanej obecnie dynamicznej przebudowy układu sił na arenie globalnej, działanie VOA nadal odgrywa znaczącą rolę w polityce zagranicznej Waszyngtonu.

Funkcjonowanie VOA oparte jest na współpracy z lokalnymi rozgłośniami radiowymi i stacjami telewizyjnymi, zlokalizowanymi w poszczególnych regionach świata. Jednak właściwa siedziba rozgłośni mieści się w Waszyngtonie. Z uwagi na dynamiczny rozwój technologii komunikacyjnych, i z tym związaną rosnącą ich popularność, oprócz tradycyjnych audycji radiowych, istotnym elementem, wykorzystywanym przez VOA w prowadzeniu dyplomacji publicznej, stał się Internet²¹.

¹⁶ Zob.: *Organizational Chart*, www.bbg.gov (6.06.2010).

¹⁷ *Voice of America. The Largest U.S. International Broadcaster*, <http://media.voanews.com> (7.06.2010).

¹⁸ Zob.: *VOA History. Language Services*, www.author.voanews.com (4.06.2010).

¹⁹ *VOA History. The Beginning: An American Voice Greets the World II*, www.author.voanews.com (5.06.2010).

²⁰ A.L. Heil Jr., *Voice of America: A History*, Columbia 2003, s. 8.

²¹ *Voice of America (VOA)*, www.bbg.gov (3.06.2010).

Szczególną popularnością cieszy się witryna internetowa VAO prezentująca zarówno aktualne informacje z poszczególnych regionów świata, jak i materiały obrazujące amerykańskie spojrzenie na szereg kwestii natury politycznej, gospodarczej, społecznej, kulturowej itd.²² Zwłaszcza, że umożliwia ona odbiór audycji radiowych: reportaży, filmów dokumentalnych, produkcji rozrywkowych itp. oraz relacji video. Za istotny komponent realizacji priorytetów amerykańskiej dyplomacji publicznej uznać można również specjalną witrynę VOA, której adresatami są osoby uczące się języka angielskiego²³.

FRE/RL, z uwagi na priorytety działania, nadaje w dwudziestu ośmiu językach świata. Zasięgiem oddziaływania obejmuje natomiast dwadzieścia jeden krajów²⁴, w których obserwuje się całkowity zakaz funkcjonowania wolnych, niezależnych mediów lub częściowe ograniczenia²⁵. Tym samym, pomimo demontażu dwubiegunowego podziału globu, RFE/RL nadal pełni rolę źródła niezależnych informacji dla mieszkańców krajów nierespektujących zasad demokracji. Za kryterium tego typu rozróżnienia służą między innymi rankingi organizacji międzynarodowych, na przykład: Freedom House.

Co szczególnie godne podkreślenia, RFE/RL utworzone zostało dopiero w latach 70. ubiegłego stulecia, w wyniku połączenia dwóch rozgłośni: Radio Free Europe (RFE) oraz Radio Liberty (RL). Tym samym, RFE powstałe w roku 1950 i nadające początkowo na terytorium Bułgarii, Czechosłowacji, Polski, Węgier i Rumunii, stosunkowo szybko poszerzało zasięg oddziaływania. Podobny progres obserwowano po stronie RL. W 1953 roku obejmowało ono swoim zasięgiem terytorium Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich (ZSRR). W roku 1975 audycje RFE/RL odbierane były już na Litwie, Łotwie i Estonii²⁶.

Po demokratycznych przemianach przełomu lat 80. i 90. ubiegłego stulecia, RFE/RL rozpoczęło nadawanie na nowych obszarach. Po rozpadzie Jugosławii, swym zasięgiem objęło terytorium między innymi: Serbii, Chorwacji, Bośni, Albanii, Kosowa. Od roku 1998 rozpoczęło nadawanie audycji w Iraku oraz Iranie, w 2002 r. w Afganistanie²⁷, a od stycznia 2010 roku na granicy Afganistanu i Pakistanu²⁸. Równoległe, stopniowo rezygnowało z nadawania audycji dla Europy Środkowo-

²² Zob.: *Voice of America. A Trusted Source of News & Information since 1942*, www.voa-news.com (5.06.2010).

²³ Zob.: *Learning English. Learn American English and Much More Read, Listen, Learn*, www.voa-news.com (5.06.2010).

²⁴ *Fast Facts*, www.rferl.org (4.06.2010).

²⁵ *RFE/RL Mission Statement*, www.rferl.org (4.06.2010).

²⁶ *A Brief History of RFE/RL*, www.rferl.org (4.06.2010).

²⁷ *Ibidem*.

²⁸ *RFE/RL Launches Radio Station in Pakistan's Pashtun Heartland*, www.rferl.org (4.06.2010).

-Wschodniej. Tym samym, działalność kończyły kolejne redakcje: węgierska (1993 r.), polska (1997 r.)²⁹, czeska (2002 r.)³⁰, litewska, łotewska, estońska, bułgarska, chorwacka, i słowacka (2004 r.)³¹ oraz rumuńska (2008 r.)³². Można zasadnie stwierdzić, że funkcjonowanie rozgłośni odgrywało znaczącą rolę w procesie demokratyzacji państw „bloku wschodniego”. Zwłaszcza, że stanowiła ona niejednokrotnie jedyne źródło rzetelnych informacji na temat zarówno sytuacji na arenie międzynarodowej, jak i rzeczywistości społeczno-politycznej na wschód od „żelaznej kurtyny”.

Obecnie RFE/RL obejmuje swym zasięgiem państwa tworzące grupę stosunkowo niejednorodną zarówno pod względem organizacji struktury politycznej, jak i kulturowym, religijnym itd.³³ Wśród nich wymienić można między innymi Rosję, Białoruś, Ukrainę oraz wspomniane już państwa bałkańskie tworzące narodowościowy i religijny tygiel Europy. RFE/RL odbierane jest również na terytorium krajów szczególnie istotnych z punktu widzenia realizacji geopolitycznych interesów USA: Armenii, Azerbejdżanu i Gruzji, a także dawnych republik ZSRR: Kazachstanu, Kirgistanu, Tadżykistanu, Uzbekistanu, Turkmenistanu. Ponadto, rozgłośnia nadaje na obszarach bezpośredniego, militarnego zaangażowania Waszyngtonu, takich jak Afganistan i Irak oraz, aspirujący do miana regionalnego mocarstwa nuklearnego, Pakistan.

Wydaje się, że obecny zasięg oddziaływania RFE/RL odzwierciedla wyzwania rysujące się przed amerykańską administracją na arenie międzynarodowej. Świadczą o tym między innymi reakcje decydentów politycznych państw, na terenie których działa rozgłośnia. Tym samym, funkcjonowanie RFE/RL spotyka się ze zorganizowanym sprzeciwem władz, na przykład Azerbejdżanu³⁴, Iranu³⁵, Kirgistanu³⁶. Nie mniej jednak, za sprawą modelu organizacyjnego, owocującego tworzeniem niewielkich, lokalnych rozgłośni radiowych funkcjonujących dzięki wsparciu RFE/RL, jego audycje docierają, między innymi na, wspomniane już, terytorium pograniczne pomiędzy Afganistanem a Pakistanem oraz obszar Iranu. W pierwszym przypadku powołano do życia, nadającą w języku pasztuńskim, rozgłośnie Mashaal³⁷, a w drugim – Radio Farda (RF)³⁸. Podobnie jak ma to miejsce w odniesieniu do innych

²⁹ *A Brief History of RFE/RL*, www.rferl.org (4.06.2010).

³⁰ *Dine Hails Czech Broadcasts As Service Leaves the Air*, www.rferl.org (4.06.2010).

³¹ *RFE/RL Preparing to Cease Broadcasting in Seven European Languages*, www.rferl.org (4.06.2010).

³² *Romania Honors RFE/RL*, www.rferl.org (5.06.2010).

³³ *Zob.: Where We Broadcast*, www.rferl.org (4.06.2010).

³⁴ *US, EU Oppose Azerbaijani Plans to Drop RFE, VOA, BBC*, www.rferl.org (4.06.2010).

³⁵ *International Broadcasters Condemn 'Jamming' in Iran*, www.rferl.org (4.06.2010).

³⁶ *Kyrgyzstan Keeps RFE/RL Off the Air*, www.rferl.org (4.06.2010).

³⁷ *Global Coverage of RFE/RL's Launch of Radio Mashaal*, www.rferl.org (4.06.2010).

³⁸ *About RFE/RL*, www.radiofarda.com (5.06.2010).

mediów realizujących zadania z zakresu dyplomacji publicznej USA, RF stanowi źródło informacji na temat aktualnych wydarzeń, trendów i procesów angażujących uwagę międzynarodowej opinii publicznej. Jego funkcjonowanie opiera się także na prowadzeniu, redagowanej w języku perskim, witryny internetowej³⁹.

RFE/RL, odmiennie niż ma to miejsce w przypadku VOA, pozostaje strukturą funkcjonującą non-profit. Tym samym, realizacja zadań z zakresu dyplomacji publicznej przez rozgłośnięć możliwa jest za sprawą finansowego wsparcia BBG. Analogicznie do VOA, RFE/RL wykorzystuje technologię radiową, telewizyjną i internetową. Witryna RFE/RL, w przeciwieństwie do nadawanych audycji radiowych, prowadzona jest jedynie w języku angielskim⁴⁰. Podobnie jak programy video emitowane na jej łamach⁴¹. Główne siedziby RFE/RL, zatrudniające około pięciuset osób, zlokalizowane są w Waszyngtonie i Pradze. Nie mniej jednak, realizacja statutowych zadań nie byłaby możliwa bez zaangażowania około siedmiuset pięćdziesięciu korespondentów zamieszkujących poszczególne rejony nadawania audycji w ramach RFE/RL⁴².

Radio and TV Marti, w przeciwieństwie do VOA i RFE/RL, nadaje jedynie w języku hiszpańskim. Podyktowane jest to tym, że obszarem oddziaływania Marti pozostaje, począwszy od roku 1985⁴³, Kuba. Radio produkuje dwudziestoczworogodzinne audycje, dostępne zarówno drogą tradycyjną, jak i za pośrednictwem Internetu⁴⁴. Z kolei telewizja emituje pasma programowe, uzupełniane dwoma półgodzinnymi serwisami informacyjnymi, prezentującymi najważniejsze wydarzenia z kraju, regionu i świata⁴⁵.

Powyższy model funkcjonowania mediów odzwierciedla konsekwentny i niezmienny od lat kierunek polityki USA wobec Kuby. Zwłaszcza, jeśli weźmie się pod uwagę z jednej strony działania obliczone na stopniową demokratyzację oraz modernizację tego kraju, a z drugiej – wysiłki reżimu Fidela Castro na rzecz kształtowania silnych, antyamerykańskich nastrojów na wyspie. Funkcjonowanie Radio and TV Marti może mieć dodatkowe uzasadnienie wobec ograniczonych rezultatów osiągniętych za pomocą dotychczasowych, tradycyjnych instrumentów amerykańskiego oddziaływania na Kubę, czyli: sankcji ekonomicznych oraz izolacji politycznej na arenie międzynarodowej.

³⁹ Zob.: *Radio Farda*, www.radiofarda.com (6.06.2010).

⁴⁰ Zob.: *Radio Free Europe/Radio Liberty*, www.rferl.org (4.06.2010).

⁴¹ Zob.: *Multimedia. Videos*, www.rferl.org (4.06.2010).

⁴² *Fast Facts*, www.rferl.org (4.06.2010).

⁴³ Radio Marti utworzone zostało w 1983 r., a w 1985 r. rozpoczęło nadawanie audycji. Z kolei TV Marti powstało w 1990 r., *Radio and TV Marti Fact Sheet*, <http://media.voanews.com> (6.06.2010).

⁴⁴ Zob.: *Radio Y Television Marti*, www.martinoticias.com (5.06.2010).

⁴⁵ *Radio and TV Marti*, www.bbg.gov (5.06.2010).

Od roku 1996 RFA rozpoczęło emitowanie audycji w języku mandaryńskim oraz tybetańskim, rok później w birmańskim, tybetańskim, wietnamskim, laotańskim, khmerskim, a w roku 1998 – katańskim i ujgurskim⁴⁶. Tym samym, nadaje obecnie w dziewięciu językach⁴⁷. Począwszy od roku 2004, prowadzi równocześnie witrynę internetową, przekazującą informacje również w tych językach⁴⁸. Podobne rozwiązanie zastosowano w przypadku emitowanych na jej łamach programów video. Od roku 2006 witryna pełni rolę internetowej platformy wymiany komentarzy i opinii. RFA, podobnie jak RFE/RL, pozostaje strukturą działającą non-profit. Nie mniej jednak, wszelkie zadania z zakresu dyplomacji publicznej USA realizuje dzięki finansowemu wsparciu BBG. Głównym celem rozgłośni pozostaje nadawanie audycji do tych państw, w których obserwuje się brak dostępu do niezależnej informacji⁴⁹. Siedziba RFA znajduje się w Waszyngtonie⁵⁰, a biura regionalne zlokalizowane są w Hongkongu, Tajpej, Bangkoku, Seulu, Phnom Penh. Ponadto, działanie rozgłośni opiera się na pracy biura w Ankarze oraz Dharamsali w Indiach⁵¹.

Można wysnuć uzasadniony wniosek, że zasięg oddziaływania RFA koresponduje z priorytetami polityki USA wobec państw regionu, wśród których decydujące znaczenie ma kilka kwestii. Oprócz demokratyzacji tych krajów, budowy społeczeństwa obywatelskiego oraz umacniania standardów związanych z przestrzeganiem praw człowieka, wymienić należy ich rosnące znaczenie dla realizacji całościowej strategii USA wobec Chin. Świadczy o tym nadawanie audycji, między innymi: na terenie Wietnamu.

Ze względu na rosnące geopolityczne znaczenie Bliskiego Wschodu, szczególnie istotne wydaje się funkcjonowanie MEBN, a zwłaszcza Radia Sawa oraz Telewizji Alhurra. Tym samym, rozgłośnia nadająca audycje od roku 2002 obejmuje swym zasięgiem najważniejsze kraje regionu⁵². Podobnie jak ma to miejsce w przypadku VOA, RFE/RL, Marti oraz RFA, rozgłośnia prowadzi także witrynę internetową, relacjonującą najważniejsze wydarzenia zarówno z regionu, jak i świata. Wszelkie informacje umieszczane na jej łamach podawane są w języku arabskim⁵³. Tego typu rozwiązanie jednoznacznie wskazuje na rosnące znaczenie tzw. społeczeństw mużmańskich dla realizacji zasadniczych priorytetów amerykańskiej dyplomacji publicznej.

⁴⁶ *Radio Free Asia History*, www.rfa.org (6.06.2010).

⁴⁷ *Radio Free Asia Fact Sheet*, www.bbg.gov (6.06.2010).

⁴⁸ Zob.: *Radio Free Asia*, www.rfa.org (6.06.2010).

⁴⁹ *Mission Statement*, www.rfa.org (6.06.2010).

⁵⁰ *Radio Free Asia*, www.bbg.gov (6.06.2010).

⁵¹ *Radio Free Asia Fact Sheet*, www.bbg.gov (6.06.2010).

⁵² *Middle East Broadcasting Networks Fact Sheet*, www.bbg.gov (7.06.2010).

⁵³ Zob.: *Radio Sawa*, www.radiosawa.com (7.06.2010).

Podobny wymiar nosi funkcjonowanie kanału informacyjnego Telewizji Alhurra. Zwłaszcza, że swym zasięgiem obejmuje on, podobnie jak ma to miejsce w przypadku Radia Sawa, najważniejsze kraje Bliskiego Wschodu, między innymi: Bahrajn, Egipt, Irak, Jemen, Jordanię, Katar, Kuwejt, Liban, Libię, Mauretanię, Maroko, Oman, Palestynę, Arabię Saudyjską, Syrię, oraz Zjednoczone Emiraty Arabskie. Począwszy od 2006 roku, Alhurra nadaje również na „starym kontynencie”, docierając tym samym do mieszkańców Europy posługujących się językiem arabskim⁵⁴. Wydaje się to istotne z kilku powodów. Po pierwsze, ze względu na problemy integracji ludności muzułmańskiej ze społeczeństwami Unii Europejskiej i, co z tym związane, niski stopień internalizacji elementów składających się na system kulturowo-aksjologiczny krajów, szeroko rozumianego, Zachodu. Po drugie, z uwagi na trwałą zmianę paradygmatu polityki USA wobec państw Bliskiego Wschodu, spowodowaną atakiem z 11 września 2001 roku.

Funkcjonowanie zarówno BBG, jak i mediów masowych wpływających na postrzeganie USA na arenie globalnej, stanowi przedmiot zainteresowania badaczy i komentatorów aktywności Waszyngtonu w przestrzeni międzynarodowej. Tym samym, tocząca się za oceanem dyskusja, wpisująca się w szerszy kontekst rozważań nad całościową strategią Stanów Zjednoczonych w tym zakresie, koncentruje się wokół trzech zasadniczych kwestii: poziomu finansowania instytucji realizujących zadania składające się na dyplomację publiczną, obsady stanowisk w tych instytucjach oraz efektywności „medialnego” zaangażowania USA w poszczególnych regionach świata.

Zagadnienie finansowania działań będących udziałem BBG, a zatem i funkcjonujących w jej ramach mediów masowych, podnoszone jest w kontekście, z jednej strony, ilości środków, jakimi dysponuje sama agencja⁵⁵, a z drugiej, ich podziału pomiędzy BBG a Departament Stanu⁵⁶. Z kolei kwestia obsady stanowisk kluczowych, z punktu widzenia prowadzenia dyplomacji publicznej, i co z tym związane, osiągnięcia kompromisu wokół głównych kierunków realizacji składających się na nią zadań, analizowana jest na gruncie funkcjonowania BBG, a konkretnie tzw. Board Members⁵⁷. Problem skuteczności oddziaływania USA za pośrednictwem środków masowego przekazu jest rozpatrywany w odniesieniu do konkretnych regionów świata. Zwłaszcza, jeśli weźmie się pod uwagę potrzebę prowadzenia tego typu działań wobec tzw. krajów muzułmańskich, akcentowaną po roku 2001. Tym

⁵⁴ *Alhurra Television*, www.bbg.gov (7.06.2010).

⁵⁵ Zob.: R. Williams, *A muddled Message: U.S. Public Diplomacy Faces Roadblocks*, www.budgetinsight.wordpress.com (6.06.2010).

⁵⁶ Zob.: J.T. Ford, *U.S. Public Diplomacy. Strategic Planning Efforts Have Improved but Agencies Face Significant Implementation Challenges*, s. 5, www.gao.gov (7.06.2010).

⁵⁷ Zob.: J. Rogin, *Chaos at the Broadcasting Bard of Governors*, www.thecable.foreignpolicy.com; (7.06.2010).

samym, szczególnego znaczenia nabiera funkcjonowanie MEBN, między innymi Alhurra Television⁵⁸ oraz Radia Sawa. Równie istotnym zagadnieniem pozostaje utrzymanie popularności wszystkich rozgłośni radiowych, stacji telewizyjnych i witryn internetowych działających w ramach BBG.

Poddając analizie kwestię efektywności oddziaływania mediów realizujących zadania z zakresu amerykańskiej dyplomacji publicznej, uzasadnione wydaje się stwierdzenie, że oddziaływanie to pozostaje uzupełnieniem tradycyjnie pojmowanej aktywności USA na arenie międzynarodowej. Z uwagi na specyfikę funkcjonowania rozgłośni radiowych, stacji telewizyjnych i witryn internetowych nadzorowanych przez BBG, trudno jednak w jednoznaczny sposób wskazać na wymierne efekty ich działalności. Z całą pewnością, wpływa ona na postrzeganie Waszyngtonu i prowadzonej przez niego polityki przez opinię publiczną poszczególnych państw.

Szczególnego podkreślenia wymaga, podnoszona już wcześniej, kwestia popularności audycji nadawanych w ramach systemu BBG. Spadek liczebności audytorium mediów służących prowadzeniu dyplomacji publicznej USA w latach 2009 i 2010, obserwowany pomimo systematycznego wzrostu nakładów na ten cel, wydaje się wskazywać na potrzebę wprowadzenia zmian, między innymi natury organizacyjnej. Zwłaszcza, że tego typu regres wpływa, w pośredni sposób, na stopień efektywności oddziaływania poprzez media.

Zarysowany powyżej system oddziaływania za pośrednictwem radia, telewizji oraz Internetu, realizujący zadania z zakresu dyplomacji publicznej USA, stanowi egzemplifikację tezy o zaangażowaniu Waszyngtonu w tych rejonach świata, które pozostają szczególnie istotne z punktu widzenia realizacji amerykańskiej racji stanu. Zwłaszcza, jeśli weźmie się pod uwagę zmianę konfiguracji sił na globalnej szachownicy wpływów i zależności, wyznaczaną choćby rozpadem dwubiegunowego podziału świata czy atakiem na World Trade Center. Co więcej, dynamiczny rozwój technologii komunikacyjnych implikuje sytuację, w której szczególnego znaczenia nabierają nowe formy oddziaływania w przestrzeni międzynarodowej. Adresatami działań inicjowanych przez krajowe ośrodki władzy coraz częściej pozostają, nie rządy innych państw, lecz, tworzące „globalną wioskę”, społeczeństwa. Prawdopodobnie ta znajduje potwierdzenie w przypadku Stanów Zjednoczonych, a konkretnie w procesie budowy wizerunku USA jako światowego promotora wolności i demokracji, realizowanego za pośrednictwem radia, telewizji i Internetu.

⁵⁸ Zob.: *An Evaluation of Alhurra Television Programming. Conducted for the Broadcasting Board of Governors by the USC Center on Public Diplomacy at the Annenberg School University of Southern California*, www.uscpublicdiplomacy.org (7.06.2010).

Kamil Glinka

RADIO, TELEVISION AND THE INTERNET AS INSTRUMENTS OF CONDUCTING PUBLIC DIPLOMACY BY THE UNITED STATES OF AMERICA

The United States of America are involved in broadly-understood activities in particular regions of the world. One of such activities is public diplomacy. In this context, there are well-founded reasons for a synthetic presentation of the main media: radio stations, TV stations, websites that fulfill the tasks of American public diplomacy. Especially if you consider the fact that the significance of such media's influence grows, on the one hand, with the increase of US' engagement on the global arena and, on the other hand, with the defining of American foreign diplomacy's priorities.

Thus, the analysis of the aims, means and methods of functioning of the media fulfilling the tasks of US' public diplomacy comprises the depiction of the institutional and organizational structure within which they operate. Such analysis allows also to indicate the main factors conditioning the conduct of this diplomacy. Furthermore, it makes possible to show the main chances and threats that stand before the process of shaping the public opinion, via radio, TV and the Internet in these particular regions of the world that are important from the US' point of view.